

Čet, 8-10-2020, 23:10:48

Komentirajte

Kolumne

Telefon

Radi dogovora o priložima, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj **+385-95-909-7746**.

Poveznice

M. M. Letica: Perspektive ljudskih prava i sloboda nakon pandemije

Objavljeno: 30. rujna 2020.

2 komentara

Djelovanje pandemije koronavirusa na ljudska prava i slobode (5)

Glasoviti renesansni novelist, romanopisac i pjesnik Giovanni Boccaccio svoju je zbirku novela naslovljenu „Dekameron“, remek-djelo svjetske književnosti, dovršio nekoliko godina nakon epidemije kuge koja je 1348. harala Firencem. Trojica mladića i sedam djevojaka iz okužene Firence bježe u raskošnu ladanjsku vilu u gradskoj okolici, u Fiesole, gdje tijekom deset dana pripovijedaju stotinu priča kako bi u svojevrsnoj idiličnoj izolaciji prebrodili teško razdoblje vladavine „crne smrti“. Boccaccio se uvelike otklanja od srednjovjekovnoga razumijevanja svijeta i života: pojedinac više nije ponajprije uvjetovan transcendencijom, sudbinom u onostranosti, te shodno tomu najviše cijenjene vrline nisu čudoređe i askeza, nego vedra i radošću ispunjena svjetovnost, jedra mladost, životni polet, zdrav razum i snalazljivost, čak i lukavost. Pripovijedanje se iskazuje spasonosnom silom koja pobjeđuje smrt. Nailazimo, uz ostalo, na pustopašne erotske doživljaje pri čemu ne manjka ni lascivnih detalja. Još jedan primjer osobite povezanosti Erosa i Tanatosa ili, u ovome slučaju, bijega pred Tanatosom u Eros.

Šest stoljeća nakon „Dekameraona“ objavljen je roman „Kuga“ („La Peste“) koji je napisao francuski književni nobelovac Albert Camus. (Mnogi ga ubrajaju i među egzistencijalističke filozofe, ali Camus je to nijekao.) Romanom „Kuga“ autor otvara „ciklus pobune“, gdje uz ostalo ističe da se pobuna ne smije iscrpljivati u negaciji i ne smije prekoračiti granice onkray kojih bi ugrozila pozitivne vrijednosti, dostojanstvo osobe, međuljudsku solidarnost i „čjeloviti humanizam“ (1), u čemu je razaznatljiv utjecaj Jacquesa Maritaina i drugih francuskih personalističkih mislilaca. Nestvarna i izmaštana kuga zahvaća stanovnike Orana, posve običnoga grada na sredozemnoj alžirskoj obali gdje mahom obitavaju obezduhovljeni materijalisti koji su, prepuštajući se vlastitoj sebičnosti i željama za probitcima, zaboravili na ljudskost, empatiju i solidarnost. Epidemija kuge zadaje težak udarac takvu načinu života raskrinkavši svu njegovu pogrešnost i ispraznost. Na vidjelo izlaze kako najniže ljudske osobine tako i najviše vrijednosti čovjekove egzistencije. Pripovjedač tek u epilogu romana otkriva svoj identitet: on je doktor Bernard Rieux, i postavlja neka neotklonjiva i ključna pitanja. Nakon završetka epidemije ljudi se vesele i smiju, ne samo opušteno nego i raspušteno, kao da su iz njih erumpirali svi životni porivi, nahrupivši nakon dugoga potiskivanja. „Zalihe života koje su gomilali za vrijeme tih mjeseci, kad je svaki uvukao dušu u se, sada su trošili toga dana koji je bio kao neka vrsta ukršnuća [...]“ (3)

Doktor Rieux odvaja se od vesele svjetine i odgovara na ključno pitanje: Što zapravo znači da je kuga nestala? Razaznao je da nije nestala, jer ne može nestati – nalazi se stalno i svuda oko nas, štoviše i u nama samima. Ona će se ponekad pritajiti i mi ćemo je smetnuti s uma, ali samo dok se opet ne javi i podsjeti nas na svoju neotklonjivu prisutnost.

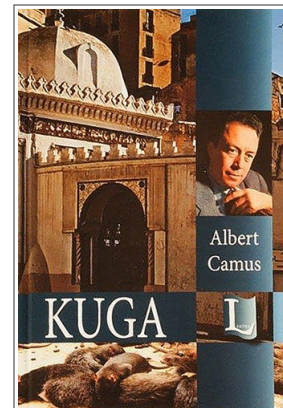
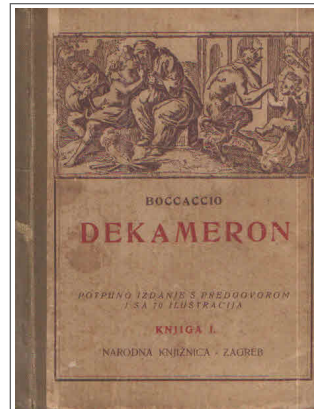
Pamćenje i spoznavanje u igri epidemije i života

Nakon završetka epidemije, kuga postaje metafora za samu smrt (ili je možda preciznije reći da je kuga svojevrsna metonimija smrti jer je posrijedi figura riječi ili trop gdje je umjesto jedne riječi uporabljena druga, njoj bliska i s njome povezana kao uzrok i posljedica). Na pitanje što mu je kuga odnijela, a što donijela, doktor Rieux odgovara:

„Tako je živio pored Tarroua, a Tarrou je noćas umro, a njihovo prijateljstvo nije imalo vremena da se doista izivi. Tarrou je izgubio igru, kako je ono rekao. Ali on, Rieux, što je on dobio? Dobio je što je upoznao kugu pa se može sjećati; što je upoznao prijateljstvo pa se može sjećati; što je upoznao nježnu odanost i dužnost koje će se jednog dana morati da sjeti. Sve što čovjek može dobiti u igri kuge i života, jest pamćenje.“ (3)

„Kuga“ je roman o katastrofi i katarzi, smrti i ljubavi, izolaciji i solidarnosti; traga za mogućnostima dosljedne obrane i posvemašnje afirmacije slobode i čovječnosti. „Virus nas komunicira zato što se s njim moramo suočiti zajedno, pa makar i tako što ćemo se samoizolirati. To je prilika da zaista iskusimo svoju zajednicu“, tvrdi u naše doba koronavirusa francuski filozof Jean-Luc Nancy. (4)

Tema romana „Kuga“ je alegorijska, radnja izmaštana, ali se ne opire aktualizaciji i kontekstualizaciji pa se možemo zapitati: Što nam je ovodobna kuga, poznata pod bezličnim medicinskim nazivom COVID-19, do sada donijela i što nam još može donijeti, a što odnijela i može odnijeti?

1 klik na Facebooku za hkv.hr

Portal Hrvatskoga kulturnog vijeća
4,881 likes

Like Page

Be the first of your friends to like this

Portal Hrvatskoga kulturnog vijeća
about 2 weeks ago

O poduzetništvu, medijskim projektima, političkoj, ekonomskoj i demografskoj situaciji u Lici, ali i drugim temama u 26. epizodi podcasta Geopolitički objektiv Davor Dijanović razgovarao je s poduzetnikom Antom Fumićem.

Pretraži hkv.hr

Kontakti

KONTAKTI

Telefon Tajništva
+385 (0)91/728-7044Elektronička pošta Tajn
tajnistvo@hkv.hrElektronička pošta Uredništva
urednistvo@hkv.hr

Snalaženje

Svi članci na Portalu su

smješteni ovisno o sadržaju po rubrikama. Njima se pristupa preko glavnoga izbornika na [vrhu stranice](#). Ako se članci ne mogu tako naći, i tekst i slike na Portalu mogu se pretraživati i preko [Googlea](#) uz upit (upit treba upisati bez navodnika): „traženi pojam site:hkv.hr“.

Administriranje

Korisničko ime

Lozinka

Zapamti me

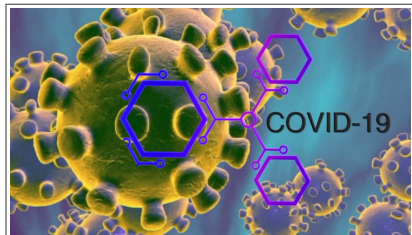
Prijava

- o [Zaboravili ste korisničko ime?](#)
- o [Zaboravili ste lozinku?](#)

Prije svega od početka izbijanja pandemije do trenutka kad ovo pišem (noćni sati 28. rujna) uslijed komplikacija izdvojeno ih od početka izbijanja pandemije do trenutka kad ovo pišem (noćni sati 28. rujna) uslijed njihovih dotičnom bolešću umrlo u svijetu približno milijun ljudi. Na moguci prigovor da nije riječ o umiranju „od korone“ nego „s koronom“, odgovaram da je ta primjedba umnogome utemeljena pa u težnji da pronađem izričaj koji će najviše odražavati medicinske činjenice i zbiljsku patofiziološku uzročno-posljedičnu povezanost, kažem da su spomenuti ljudi umrli od zdravstvenih komplikacija potaknutih koronavirusom. Glagol „potaknuti“ značenjski se razlikuje od „uzrokovati“. Ne niječući da su žrtve koronavirusa mahom umrle od drugih kroničnih bolesti ili, kako se to učeno kaže, „značajnog komorbiditeta“, čini se opravdanim pretpostaviti da bi najvećim dijelom ti nesretni ljudi sada bili među živima da nije nastupila za njih kobna pandemija koronavirusa. Ljudski životi su gubitci o kojima treba govoriti obzirno i sućutno.

Sveobuhvatni učinci koronakrize

Međutim, ne smiju se zanemariti glasovi koji argumentirano govore da će među žrtvama pandemije bolesti COVID-19 biti najviše onih koje famozni koronavirus nije zarazio. Jer, kako kažu stanoviti ekonomski stručnjaci, ljudski životi mogu se gubiti i zbog ekonomskih gubitaka, zatvaranja tvrtki, ostajanja bez radnih mjesta te posljedično osiromašenja i ugrožavanja egzistencije, time i psihičkog i fizičkog zdravlja. Ekonomski stručnjak dr. sc. Velimir Šonje kaže da su

„... samo rijetki postavljali pitanja o psihološkim, socijalnim i ekonomskim gubicima lockdowna. Pomisao da bi neki od tih gubitaka također mogli uključivati i gubitak života nije se probijala do većine ljudi. Nije se raspravljalo ni o drugim zdravstvenim posljedicama: na primjer, kako će boravak u zatvorenom prostoru utjecati na naše imunostave i koliko će zdravlje ljudi biti ugroženo u dugom roku s obzirom da je zdravstveni sustav jedinim dijelom prestao obavljati dio svojih funkcija za ne-covid pacijente.“ (5)

Upozoravajuće su u tome smislu riječi prof. dr. Eduarda Vrdoljaka, predstojnika Klinike za onkologiju KBC-a Split, koji je više puta ponavljao da će se tek vidjeti prave posljedice ove pandemijom uzrokovane situacije. U prvoj polovici rujna rekao je: „Od početka Covid krize smo dijagnosticirali do danas 12 200 bolesnika s Covidom od kojih je 203 umrlo, u isto vrijeme dijagnosticirano je 12 300 bolesnika s rakom, znači gotovo isto, ali smrtnost od raka je od šest do sedam tisuća. Tako da je ta razlika dramatična.“ (6)

Je li time pacijentima otežano ili štoviše onemogućeno liječenje i zdravstvena skrb? Valja podsjetiti da u članku 59. Ustava Republike Hrvatske piše: „Svako me je jamči pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa zakonom.“ (7) Ali treba odmah reći da članak 17. Ustava RH specifično podastire kriterije ograničenja ljudskih prava i sloboda u situacijama koje se mogu podvesti pod sintagmu „izvanredno stanje“. U stavku 1. dotičnoga članka čitamo:

„U doba ratnog stanja ili neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti države, te velikih prirodnih nepogoda pojedine slobode i prava zajamčena Ustavom mogu se ograničiti. O tome odlučuje Hrvatski sabor dvotrećinskom većinom svih zastupnika, a ako se Hrvatski sabor ne može sastati, na prijedlog Vlade i uz supotpis predsjednika Vlade, Predsjednik Republike.“ (8)

Na pitanje što je pandemija koronavirusa još donijela, a to je „donošenje“ trajalo nekoliko mjeseci, za vrijeme „lockdowna“ i obustave međunarodnih putovanja i trgovine, odgovor je nepreuzetan u svojoj istinitosti – zatvaranje u sebe i „granice bez Europe“.

Od Europe bez granica do granica bez Europe

U veljači i ožujku 2020. razbuktavanje epidemije koronavirusa nesavladivom je zaprekom učinilo vanjske i unutarnje granice Europske unije. Svjedočili smo da se naš kontinent odjednom prometnuo u karantenu i svojevrzni zatvor. Je li to bilo lice otvorene i složne Europe kakvu su poslije Drugoga svjetskog rata u svojem trijeznom i odvagnutom entuzijazmu zamišljali intelektualci, političari i državnici, utemeljitelji europskoga zajedništva? Slike Europe sa zabranom kretanja, opustjelim ulicama i trgovima, školama i sveučilištima bez učenika i studenata, crkvama i katedralama bez vjernika, zatvorenim galerijama i muzejima, hotelima i restoranima bez gostiju..., svime ispražnjenim od života, a bolnicama napunjenima zarazom i strahom od smrti – u toj i takvoj Europi ne bijaše ni daška jednoga „l'esprit européen“ o kojemu su raspravljali intelektualci okupljeni 1946. u Ženevi gdje su vizionarski i zauzeto tražili najbolje puteve i najbistrije perspektive kojima bi se uzmoglo razvidjeti kako ratom poharan kontinent i svijet postaviti na noge te uputiti u novi život, u budućnost. Kao da se sve to urušilo u situaciji kada se ideja Europe bez granica izokrenula u vlastitu suprotnost – u granice bez Europe. Uputno je u tome smislu citirati riječi pape Franje, koji je godinama prije izbijanja pandemije rekao:

„Jedinstvo je u skladu neke zajednice. Oci utemeljitelji odabrali su upravo taj izraz kao stožernu točku entiteta koji se rađaju iz ugovora, stavljajući naglasak na činjenicu da se združuju resursi i pojedinačni talenti. [...] Moramo iznova početi misliti na europski način kako bismo se suprotstavili suprotnoj opasnosti od sivila jednoobraznosti, odnosno pobjedi partikularizama.“ (9)

Partikularizmi su pobijedili, barem privremeno, kada je pandemija bolesti COVID-19 dovela do zatvaranja granica među državama, pri čemu su se banalno sebični nacionalni interesi pokazali najvažnijom motivacijom. Zapriječen je izvoz zaštitnih maski i respiratora onima kojima su potrebni, a nesloga je zavladala i kada se pokrenula tema o europskim milijardama pomoći za posrnula gospodarstva. U to je doba najviše bila ugrožena Italija, a pomoć joj je najprije pristigla iz dalekih Kine, Rusije i Kube. U talijanskoj javnosti prevladavalo je mišljenje da ih je Njemačka ostavila na cjedilu.

„Tek 12. ožujka Berlin je ukinuo zabranu izvoza medicinske opreme, koja se inače rutinski uvodi u nacionalnim izvanrednim situacijama. Zbog te zabrane je prethodno zaplijenjena pošiljka zaštitnih maski koje je naručila Italija. / 'To je zaista loš primjer. To pokazuje da u krizi svaka država prvo misli sama na sebe', ocijenio je za DW Sven Biscop, direktor belgijskog Kraljevskog instituta za međunarodne odnose 'Egmont'. Ipak, on je iskazao uvjerenje da

Nakon toga je vlast u Berlinu odlučila pomoći Italiji i Francuskoj, naviješe pogođenim zemljama, te je po dio tamošnjih životno ugroženih pacijenata poslala zrakoplove da ih prevezu na liječenje u Njemačku. Razumljive su navedene riječi Svena Biscopa da se pokazalo kako „u krizi svaka država prvo misli sama na sebe“, ali ipak treba svesrdno nastojati da mimo plaštev sebičnosti u koje se pojedinci i države zaodijevaju izbije na vidjelo solidarnost i sebedarje. Solidarnost je temeljno polazišno načelo društvenoga života i stožerni pojam odnosno koncept katoličkoga socijalnog nauka. Tako u socijalnoj enciklici „Sollicitudo rei socialis“ („Socijalna skrb“) papa Ivan Pavao II. ističe da solidarnost nije „osjećaj neke neodređene sućuti ili površnoga ganuća zbog patnje tolikih ljudi, bliskih i udaljenih“, nego je solidarnost „čvrsta i postojana odlučnost zauzimati se za opće dobro, to jest za dobro svih i svakoga, jer svi smo mi uistinu za sve odgovorni“. (11)

Grčka filozofija, rimsko pravo i judejsko-kršćanska religija

K tome će biti zanimljivo podsjetiti da su zajedno s riječju „kriza“ i mnoge druge riječi i složenice s kojima se svakodnevice susrećemo, slušamo ih i čitamo – grčkoga podrijetla: „autonomija“, „demagogija“, „demografija“, „demokracija“, „drama“, „Europa“, „euro-zona“, „ekonomija“, „matematika“, „fizika“, „filozofija“, „heroj“, „mitologija“, „misterij“, „metafora“, „problem“, „teorija“, „praksa“, „pandemija“, „epidemiologija“, „dijagnoza“, „terapija“, „farmacija“..., samo su neki među gotovo nepreglednim mnoštvom svakodnevno korištenih grezicama.

Grčka nam mitologija kazuje da se zaljubljenik Zeus bog pretvorio u bijeloga bika i na prevaru oteo prelijepu Europu, feničku kraljevu, te je prenio na otok Kretu. To na simboličan način govori da se naša nad-državna Europa – kako bi opstala i ne bi postala trajni problem – treba osvrnuti na svoje civilizacijske korijene te ih reafirmirati i aktualizirati, suobličiti sadašnjemu trenutku i postaviti u perspektive budućnosti. Ti konstitutivni korijeni, duhovni izvori i nosivi civilizacijski stupovi – bez kojih nije razumljiv duh Europe i bez njih Europa ne bi bila to što jest i što treba biti – jesu grčka filozofija, rimsko pravo i judejsko-kršćanska vjerska tradicija. (12)

To nikako ne znači da Europa treba biti zatvorena za ljude koji nisu kršćani i Židovi, koji nisu, recimo to tako, starosjedioci (a i taj je pojam rastezljiv i nejasan). Svaki je čovjek – neovisno o rasi, naciji, vjeri, podrijetlu, svjetonazoru ili bilo čemu drugomu – nositelj osobitoga dostojanstva i ne bismo smjeli zatomiti osjećaje elementarne ljudskosti i porive za iskazivanjem općeljudske solidarnosti. Prije pandemije koronavirusa Europa se suočila s osobito snažnom i mnoštvenom invazijom migranata. Uporabiti u vezi s migrantima pojam „invazija“ bilo je prije nekoliko godina politički nekorektno i gotovo nezamislivo. Ali u ožujku 2020. stvari se mijenjaju – o invaziji ili najezdi migranata govore i desni i lijevi, i konzervativci i liberali. Odluku turskoga predsjednika Recepta Tayyipa Erdoğana da prema Grčkoj uputi izbjeglice, nazvao je austrijski kancelar Sebastian Kurz „napadom Turske na Europsku uniju i Grčku“. (13)

Koronavirus kao pitanje (inter)nacionalne sigurnosti

Širenjem pandemije koronavirusa vijesti o izbjeglicama i migrantima potisnute su u drugi plan. Jedva da se ikoji medij pitao kako žive u izbjegličkim prihvatilištima blizu tursko-grčke granice i drugdje, jesu li i u kojoj su mjeri izloženi pobolijevanju i smrtnosti od bolesti COVID-19. Dana 6. travnja zajedničkim priopćenjem objavili su se UN-ov ured visokoga povjerenika za ljudska prava (OHCHR), Međunarodna organizacija za migracije (IOM), Visoki povjerenik UN-a za izbjeglice (UNHCR) i Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) u kojemu su među ostalim istaknuli:

„I dok zemlje zatvaraju svoje granice i ograničavaju prekogranična kretanja, postoje načini za upravljanje graničnim ograničenjima kojima se osigurava poštovanje međunarodnih standarda za zaštitu ljudskih prava i zaštitu izbjeglica, uključujući načelo zabrane protjerivanja, provođenjem karantene i zdravstvenih provjera. / Budući da COVID-19 predstavlja globalnu prijetnju cjelokupnom čovječanstvu, sada bismo se više nego ikad trebali prvenstveno usredotočiti na očuvanje života, bez obzira na status. Ova kriza zahtijeva koherentan, učinkovit međunarodni pristup koji nikoga ne zapostavlja. [...] / Ne možemo dopustiti da strah ili netolerancija naruše prava ili ugroze učinkovitost odgovora na ovu globalnu pandemiju. Svi smo zajedno u ovome. Ovaj virus možemo pobijediti samo ako svatko od nas bude zaštićen.“ (14)

Odnos prema migrantima i izbjeglicama za većinu je Europljana pitanje na koje prihvatljiv odgovor traže između

uvelike suprotstavljenih motiva – što ne znači i međusobno isključujućih – a to su osjećaj solidarnosti i potreba za sigurnosti. Prirodno je težiti za sigurnošću od možebitnih i prilično izglednih opasnosti povezanih s nekontroliranim priljevom migranata i izbjeglica – ali je u isti mah važno misliti na našu zajedničku sigurnost, a to „našu“ uključuje i migrante, jer „svi smo zajedno u ovome“. O tome je mr. sc. Dražen Smiljanić, stručnjak za nacionalnu sigurnost i visoki časnik Hrvatske vojske, uz ostalo napisao:

„Do 8. travnja 2020. godine, 204 države registrirale su gotovo 1,5 milijuna potvrđenih slučajeva oboljenja COVID-19. Premda je borba s pandemijom još u tijeku, s pravom se može postaviti pitanje: kako to da je jedan relativno blag virus (u usporedbi s onima sa značajno većim postotcima smrtnosti, kao npr. SARS 10%, MERS 34% ili Ebola 40%, bacio na koljena redovite gospodarske i društvene aktivnosti većine država zahvaćenih pandemijom? Ili, što je za područje nacionalne sigurnosti još važnije, kako to da strategije nacionalne sigurnosti država Zapada nisu, niti hipotetski, predviđele mogućnost izbijanja krize sličnih razmjera u svojim procjenama rizika (engl. 'risk assessment') i za nju se kvalitetnije pripremile? / No, možda je još poraznija činjenica da i države, poput SAD-a, koja je u svojoj Strategiji nacionalne sigurnosti iz 2017. godine prepoznala biološke prijetnje (engl. 'biothreats') i pandemije kao rizike vrlo visokog reda za nacionalnu sigurnost, nisu u praksi provele gotovo ništa od onoga što se u strateškim dokumentima navodi.“ (15)

I nobelovci među navodnim teoretičarima zavjere

Kada je riječ o nastanku i početku širenja koronavirusa, treba reći da ni nakon devet-deset mjeseci nisu nadvladane neke važne nejasnoće. Nije mi namjera spekulirati je li bolest doista nastala na tržištu u kineskome gradu Wuhanu,

gdje je n
Jednako
Naslovnica
Izdvojeno
Razgovori
Reportaže
Vijesti
Kultura
Dorhovini
HKVpedija

a sa šišmiša na čovjeka u posve prirodnim uvjetima, ili je virus pripravljen u laboratoriju. netati i konfabulirati je li posrijedi teorija urote ili pak urota koja postoji bez teorije. O tome uistinu ništa ne znam.

Ponuda

HT

O nama

Ali nikako se nisam sklon složiti s tendencioznim i nedemokratskim ocjenama da je svako mišljenje koje odudara od službenih i pravovjernih stajališta Svjetske zdravstvene organizacije i velikoga dijela njoj naklonjenih svjetskih političara – teorija urote. Treba reći da su takvim teorijama svojstveni standardni uzorci narativa koji u većoj ili manjoj mjeri sadrže nelogičnosti, nekoherentne konfabulacije i naivne metodološke pogreške.

No doista nije lako teorijom urote proglasiti mišljenje i izjave stanovitoga uglednog i svjetski priznatoga znanstvenika koji je štoviše okrunjen Nobelovom nagradom, i to za medicinu, a ne za književnost gdje su izmaštani događaji prikladni i dobrodošli. Potrebna je velika doza ignorancije i indolencije, pače i arogancije, da bi se nelogičnosti, nekoherentnosti i pogrešna metodologija pripisali jednomu nobelovcu.

Naime, virolog Luc Montagnier – francuski znanstvenik, dobitnik Nobelove nagrade za izoliranje virusa HIV-a 2008. godine, član Europske akademije znanosti i umjetnosti – izjavio je sredinom travnja 2020. da je koronavirus umjetno stvoren i slučajno pušten iz laboratorija. Za francuski je zdravstveni časopis „Pourquoi docteur“ znameniti doktor Montaigner rekao kako je u suradnji s kolegom Jean-Claudeom Perrezom analizirao virus „do najsitnijih detalja“. K tome je, ne optužujući nikoga za nestručnost i zlu namjeru, kazao da se „laboratorij u Wuhanu specijalizirao za ove koronavirusne početkom 2000-ih“. (16) Doktor Montagnier pri tome je rekao – treba to jasno istaknuti – da smatra kako je koronavirus slučajno pušten iz laboratorija, a izlišno je objašnjavati da se prilog „slučajno“ i imenica „urota“ međusobno isključuju te ne mogu stajati zajedno, osim u nekom oksimoronu svojstvenom ekspresivnom odnosno pjesničkom govoru.

U tome smjeru ide i mišljenje kineske znanstvenice, liječnice virologinje Li-Meng Yan, koja je u travnju pobjegla u SAD kako bi svijet upoznala sa svojim spoznajama, koje su znalačke, upućene i mjerodavne. „Koronavirus je stvorio čovjek i nije potekao s tržnice u Wuhanu“, tvrdi doktorica Yan.

Gubitak vjerodostojnosti SZO

Kada je riječ o ljudskim pravima i slobodama u današnjem svijetu, koji je dobro zakoračio u 21. stoljeće, posebno zabrinjava dio ispovijesti doktorice Li-Meng Yan gdje govori u kakve je nevolje upala samo zato što se odvažila izreći vlastito mišljenje i, u što je uvjerena, istinu. Otkako je počela o tome javno govoriti, doktorica Yan otpuštena je sa Sveučilišta u Hong Kongu, koje je odbacilo njezine nalaze da je virus stvorio čovjek u laboratoriju. K tome se od doktorice Yan distancirao suprug, a roditelji je javno nazvali „izdajicom“. „To radim jer sam znanstvenica i znam istinu i želim je reći svijetu“, izjavila je doktorica Li-Meng Yan. „Ali ako me pronađu, ubit će me.“ (17)

Još je znatan broj znanstvenika koji zastupaju takva ili slična stajališta. No treba reći da među uglednim znanstvenicima i stručnjacima ima i velik broj onih koji misle drukčije, smatraju da je koronavirus prirodnoga nastanka. A ja u vlastitome neznanju i neupučenosti u medicinu i biologiju, kao i u zbiljski tijek događaja u kineskome Wuhanu – držim da se najbolje utjecati stanovitoj skepsi, koju u ovome kontekstu razumijevam kao sklonost suzdržavanju od emotivnoga i intuitivnoga prihvatanja bilo kakvih stajališta koja nije moguće provjeriti ni interpersonalno verificirati.

Najviše bi nas trebala zabrinuti okolnost da Svjetska zdravstvena organizacija pristrano i nekritički pristaje uza sva službena objašnjenja koja dolaze iz Kine, pseudo-demokratskoga sustava što je u sebi združio najgore osobine opresivnoga komunizma i vlastitoga modela neoliberalnoga kapitalizma, gdje se događa čudan suživot ljudskih nesloboda i slobodnoga tržišta.

Činjenicu da se pojavio novi soj virusa koji se prenosi s čovjeka na čovjeka, pokušala je zataškati Kineska komunistička partija, a u tome ju je poduprla Svjetska zdravstvena organizacija u prvi mah uvjeravajući svekoliku svjetsku javnost da je koronavirus prenosiv samo sa šišmiša na čovjeka, a ne i međuljudskim kontaktima. (18) Potom su uslijedile ovakve vijesti: „Kineske zdravstvene institucije u međuvremenu su potvrdile da se virus prenosi sa čovjeka na čovjeka. Do sada ipak nema indicija da se zaraza prenosi dišnim putevima.“ (19) Bilo je još nedosljednosti u radu Svjetske zdravstvene organizacije i njezinoj komunikaciji s javnošću; primjerice, najprije su govorili da zaštitne maske trebaju nositi samo zdravstveni djelatnici i njegovatelji rizičnih skupina (jer navodno maske ne štite onoga tko ih nosi, nego samo ljude u njihovoj blizini), a nakon nekog vremena promijenili su mišljenje (možda zato što su se na tržištu nagomilale zalihe neprodanih maski) te su maske u većini zatvorenih javnih prostora propisane kao obvezne. Osobno se ne ubrajam u protivnike nošenja maski, ali ne mogu prešutjeti stajalište da je SZO nakon toliko nedosljednosti i nedoraslosti izazovima situacije, nedoličnoga povlađivanja komunističkim vlastima u Kini – izgubila nekadašnji kredibilitet, prestala biti znanstveni, stručni i moralni autoritet čija bi mišljenja i naputke stanovnici našega planeta trebali pokorno i bespogovorno slušati.

Zabrinjavajući udar na slobodu mišljenja

S rečenim je povezan jedan prilično zanimljiv i vrlo zabrinjavajući fenomen. Naime, stajališta koja se otklanjaju od dogmatičkih i autokratskih mišljenja i naputaka SZO, ako se i dogodi da budu objavljena u nekome od „glavnostrujaških“ elektroničkih medija, gotovo u pravilu uskoro iščeznu. Ostane samo poveznica, a sadržaj više ne bude dostupan. Takav je primjerice slučaj s izjavama već spominjanoga doktora Luca Montagniera, dobitnika Nobelove nagrade i svjetski priznatoga znanstvenika, čije su brojne izjave ugašene u svijetu i svjetlu Interneta, za razliku od – eto posebnoga paradoksa – psihopatskih misli i vizija najvećih svjetskih zločinaca i nalogodavaca masovnih ubojstava u kojima je nestalo više od 100 milijuna ljudi: Mao Ce-tunga, Staljina, Hitlera i drugih. Njihove su ideje dostupne na Internetu, a stajališta i spoznaje doktora Montagniera bivaju velikim dijelom izopćenima.

Mogao bi tkogod prigovoriti da nije važno kako je koronavirus nastao, na tržnici u Wuhanu ili u obližnjem laboratoriju. Mnogi su skloni smatrati da nije važno kako je virus nastao, nego da je važno ono što politički i znanstveni mjerodavnici zajedno s cijelim čovječanstvom imaju činiti kako bi što prije nestao. Takvo se mišljenje iskazuje umnogome razložnim. Put nestanka virusa važniji je od puta njegovoga nastanka. Ali ne budu li svjetski politički čelnici i s njima povezane sigurnosne službe, vojne i civilne, nedvojbeno utvrdili kako je virus nastao, bit će

Naslovnica **Izdvojeno** Razgovori Reportaže Vijesti Kultura Domovini HKVpedija
 time otvo suludi zn čnim scenarijima u budućnosti. Sa stajališta sigurnosti zaprepašujuća je spoznaja da neki aboratoriju, ili skupina njih, ili neki političar i neka vlada, ili odmetnuta vojna hunta – mogu takvim biološkim oružjem paralizirati svijet, izložiti stanovništvo pobolu i pomoru, izvnuti naglavačke ubičajeni tjejk života na našem planetu. Ne usuđujem se ni pomisliti što bi bilo da se ovoliko proširio virus sa znatno većim postotkom smrtnosti.

Ponuda

HT

O nama

U svjetlu svega rečenog trebalo bi biti jasno da pitanje mogu li takva uklanjanja drugačijih mišljenja iz medijskoga prostora biti svrstana u mnogočlani skup dokinutih ljudskih prava i sloboda – imamo shvatiti kao primjer retoričkoga pitanja. U tome je pogledu Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima nezatomljiva u svojoj jasnoći: njezin članak 19. kaže: „Svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; to pravo uključuje slobodu zadržavanja mišljenja bez uplitanja i slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg medija i bez obzira na granice.“ (20)

Te je odredbe iz Univerzalne deklaracije preuzeo i to većma razradio Ustav Republike Hrvatske, koji kao najviši pravni akt propisuje osnovna načela, ustroj i djelovanje. U članku 38. Ustava RH propisano je:

„(1) Jamči se sloboda mišljenja i izražavanja misli.

(2) Sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja.

(3) Zabranjuje se cenzura. Novinari imaju pravo na slobodu izvještavanja i pristupa informaciji.“ (21)

Totalitarne tendencije u liberalnim demokracijama

U brojnim društvima liberalne demokracije nalazimo primjere neslobode i totalitarnih tendencija – činjenica je koja se postojano uklanja pokušajima osporavanja. I to nije ništa novo. U glasovitome romanu „Idiot“ (22) (objavljenome 1868.) Fjodor Mihajlovič Dostojevski kroz lik Jevgenija Pavloviča kaže: „Brojnim sam opažanjima došao do zaključka kako naši liberali nisu u stanju dopustiti da netko ima vlastito različito mišljenje, a da istodobno ne odgovore svojem suparniku nizom uvjeda, pa i nečim mnogo gorim.“

Ne možemo izbjeći pitanje po čemu se određeni totalitarizam razlikuje od autoritarnih oblika vladavine kakvi su zapamćeni diljem svijeta tijekom cijele povijesti (tiranija, despotija, autokratski režim itd.). Odgovor glasi: po tome što autoritarni vladari posežu za represijom kako bi zadržali političku moć, a nije im važna ideologija kojom bi mijenjali čovjeka. S druge strane, totalitarizmi se upinju promijeniti svijet i ljudsku prirodu namećući vlastitu ideologiju i/ili svjetonazor cijelomu društvu, kapilarno prožimajući sve njegove strukture kako bi zadobili i zadržali posvemašnju kontrolu ne samo nad djelima pripadnika društva nego i njihovim riječima i mislima. Nasilno nameću jednolikost mišljenja, govora i ponašanja. Precizno je to izrazio u knjizi „Demon u demokraciji“ njezin autor Ryszard Legutko, poljski filozof, publicist i političar, zastupnik poljske stranke Pravo i pravda u Europskome parlamentu:

„Novi je sustav prilično brzo počeo pokazivati obilježja koja su ignorirana, a koja sam uočio kao vrlo uznemirujuća. Kada govorim o sustavu, ne mislim isključivo ili ponajviše na institucionalno uređenje, već na način funkcioniranja toga uređenja, ideje koje tim uređenjem upravljaju te vodeće stavove i načine razmišljanja. Socijalizam i liberalna demokracija pokazali su se kao sveobuhvatni sustavi koji svojim sljedbenicima propisuju kako trebaju misliti, što činiti, kako ocjenjivati događaje, o čemu sanjati i kakvim jezikom govoriti. Oba sustava imaju svoje pravovjerje i svoj uzor savršena građanina.“ (23)

Svijet poslije koronakrize

I na kraju dospijevamo do pitanja: Koje su perspektive svijeta nakon što završi kriza prouzročena pandemijom koronavirusa? Vrijedi citirati riječi pape Franje koje izgovorio je na izmaku svibnja 2020: „Kad završi ova pandemija, nećemo moći nastaviti raditi ono što smo radili dosad niti onako kako smo to činili dosad. Ne, sve će biti drukčije“. Tom je prigodom Papa rekao i ovo: „Nakon velikih kušnja koje se ispriječe pred čovječanstvom, a jedna od njih je i ova pandemija, iz njih izlazimo bolji ili lošiji. Neće biti isto, a ja vas pitam: Kakav biste svijet željeli nakon toga? Bolji ili gori?“ (24)

Stremljenje prema boljemu svijetu ne znači odbacivanje starih vrijednosti, nego aktualiziranje i osuvremenjivanje, čuvajući ih i afirmirajući u njihovoj svezremenoj suvremenosti. U poimanju i življenju neke „još novije normalnosti“ ne smijemo zaboraviti na personalistički odnos prema čovjeku kao osobi, čime se uklanjamo neprihvatljivim krajnostima liberalizma i kolektivizma. U personalističkoj perspektivi ponovno možemo sagledati složene i višestruko uvjetovane odnose između solidarnosti i sigurnosti, zdravlja i bolesti, veselja i žalovanja, dobitka i gubitka, ljubavi i smrti. Opasnost od zaraze koronavirusom prisilila je ljude na izolaciju, „lockdown“ i fizičku distancu – ali i na tjelesnu blizinu, povećanu bliskost u ljubavi. S radošću iščekujemo da se ostvare predviđanja demografa, sociologa i psihologa da nas nakon zatvaranja i izolacije čeka povećani natalitet ili, recimo to pomodnim ali simpatičnim anglizmom, „baby boom“. I u tome će se pokazati međudjelovanje Tanatosa i Erosa, Erosa i Tanatosa.

Druženje i prijateljstvo među ljudima ima biti prožeto dobrotom ljubavlju, a ta se ljubav treba širiti prema cijeloj zajednici. Pri tome je osobito važna solidarnost, pravilno razumijevana i življena, gdje se pojedinac trajno osjeća odgovornim za svoje bližnje, za druge ljude, za zajednicu, a država priznaje pojedinca kao osobu i omogućuje afirmaciju njegove odgovorne slobode.

Nakon što završe mjere izolacije i imperativ fizičke distance, treba nam iznova promisliti naše poimanje slobode i ljudskih prava. Ako ljudska prava poistovjećujemo s apsolutnim slobodama (lat. „absolvō“, 'odriješiti', 'razriješiti', 'razuzdati') – koje su zbog svoje asocialnosti i anarhističnosti nedostižne u ljudskoj zajednici – osjećat ćemo se uvijek obespravljeno i neslobodno, čak i kada ljudska prava i slobode budu na najvećemu mogućem stupnju. Ne unatoč tomu, nego upravo zbog toga osjećat ćemo se neslobodnima i obespravljenima.

Oni koji bi htjeli odbaciti zakonski nadzor, legalnost društvenoga poretka, ne uviđaju da je upravo zakoniti poredak autentično i stvarno izvorište njihove i naše, zajedničke nam slobode. Libertinizam, kao svojevrsni vulgarni oblik liberalizma i njegovo izopačenje, htio bi izgraditi carstvo slobode, a tu bi slobode bilo sve manje. U tako nastaloj džungli svojevoljnih individuuma, sloboda bi izgubila autentičnost i afirmativnost. Trebali bismo se naučiti da zabrane i ograničenja ne doživljavamo kao prisilu – nego da ih prihvaćamo iz vlastitoga moralnog nagnuća poslušna prema stanovitomu legitimnom zahtjevu koji smjera dobru čovjeka kao osobe i cijele zajednice.

Sloboda nije samo dar nego i zadatak – stoga bolji svijet možemo izgraditi polazeći od pravilnoga razumijevanja konstitutivne slobode koja biva nerazdvojom od odgovornosti i solidarnosti.

Marito Mihovil Letica

- (1) Usp. „Camus, Albert“, u: Milivoj Solar, Književni leksikon, Matica hrvatska, Zagreb, 2011., str. 72.
- (2) Albert Camus, „Kuga“, Školska knjiga, Zagreb, 1980., str. 190.
- (3) Isto, str. 86-87.
- (4) „COVID-19 u humanističkoj perspektivi“, Antropologija.org, 21. 4. 2020. Pristupljeno 28. 9. 2020.
- (5) Velimir Šonje, „Postoje li skriveni gubici lockdowna? Nezaposlenost i mortalitet“, Ekonomski lab, 22. 4. 2020. Pristupljeno 28. 9. 2020.
- (6) PSD, „Onkolog Eduard Vrdoljak donosi zabrinjavajuće brojke : Korona nas nije spasila od raka; od Covida je umrlo 203 ljudi, a od raka šest do sedam tisuća“, Slobodna Dalmacija, 9. 9. 2020. Pristupljeno 28. 9. 2020.
- (7) Ustav Republike Hrvatske, Zakon.hr. Pristupljeno 28. 9. 2020.
- (8) Isto.
- (9) Papa Franjo, „Politika i društvo“ (razgovori s Dominiqueom Woltonom), Verbum, Split, 2019., str. 116.
- (10) Astrid Prange i Juri Sheiko, „Italija: maske iz Pekinga, novac iz Bruxellesa“, Deutsche Welle, 27. 3. 2020. Pristupljeno 29. 9. 2020.
- (11) Ivan Pavao II., „Sollicitudo rei socialis“ (enciklika), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., br. 38.
- (12) Ovu općeprihvaćenu tezu razradio je francuski pjesnik i esejist Paul Valéry u svojem predavanju u Zürichu 1922. godine. Usp. Denis de Rougemont, „Europa vom Mythos zur Wirklichkeit“, Prestel-Verlag, München, 1962., str. 327 -329.
- (13) „Kurz otvaranje granice izbjeglicama nazvao 'napadom Turske na EU i Grčku““, Večernji list, 3. 3. 2020. Pristupljeno 29. 9. 2020.
- (14) „Odgovor na COVID-19 mora uključivati zaštitu prava i zdravlja izbjeglica, migranata i osoba bez državljanstva“, UNHCR Hrvatska, 6. 4. 2020. Pristupljeno 29. 9. 2020.
- (15) Dražen Smiljanić, „Perspektiva evolucije strategija obrane i nacionalne sigurnosti nakon pandemije koronavirusa“, u: Strategos (znanstveni časopis Hrvatskoga vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“), 4 (1), 2020., str. 116.
- (16) „Nobelovac koji je otkrio HIV: Koronavirus je umjetno stvoren i slučajno pušten iz laboratorija“, Večernji list, 18. 4. 2020. Pristupljeno 29. 9. 2020.
- (17) „Kineska znanstvenica dr. Li-Meng Yan: 'Koronavirus nije iz prirode i gotovo sigurno stvoren je u laboratoriju, a ima 2 ljudski stvorena umetka““, Narod.hr, 21. 9. 2020. Pristupljeno 29. 9. 2020.
- (18) Isto.
- (19) Alexander Freund, „Strah od korona-virusa – šta treba znati?““, Deutsche Welle, 22. 1. 2020. Pristupljeno 29. 9. 2020.
- (20) Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima. Pristupljeno 30. 9. 2020.
- (21) Ustav Republike Hrvatske, Zakon.hr. Pristupljeno 30. 9. 2020.
- (22) Usp. Fjodor Mihajlovič Dostojevski, „Idiot“, Stvarnost, Zagreb, 1969.
- (23) Ryszard Legutko, „Demon u demokraciji: Totalitarne kušnje u slobodnim društvima“, Verbum, Split, 2019., str. 21-22
- (24) rj/h, „Papa Franjo: 'Nakon pandemije više ništa neće biti isto, svijet će biti bolji ili gori““, Direktno.hr, 31. 5. 2020. Pristupljeno 30. 9. 2020.